

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ – ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Хорошковська Тетяна,
науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Компетентнісно орієнтоване навчання української мови учнів 1–4 класів є одним із пріоритетних завдань Нової української школи. Початковий курс української мови надзвичайно важливий, оскільки має підготувати молодших школярів до здобуття освіти державною мовою на наступних етапах навчання. Одне із завдань уроків мови в початкових класах – формування умінь і навичок усного мовлення, адже мовленнєвий розвиток є показником загального розвитку людини, її освіченості, основою успішного навчання і вміння вибудувати стосунки між членами суспільства.

Особливої актуальності проблема формування умінь і навичок усного мовлення на уроках української мови набуває в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) з навчанням мовами національних меншин. Варто зазначити, що опанування державної мови в закладах освіти цього типу розпочинається в 1 класі саме з усного практичного курсу, який передбачає засвоєння учнями певного обсягу української лексики, формування і розвиток у них аудіативних умінь (слухати й розуміти почуте українською мовою) та вмінь діалогічного й монологічного мовлення (уміння говорити).

Основою для формування умінь і навичок усного мовлення є наявність у школярів певного лексичного запасу. Тому на початковому етапі в процесі формування і збагачення словника учнів доцільно вивчати лексику, подібну за звучанням та однаковою за лексичним значенням в українській та рідній мовах, наприклад: укр. – школа, рос. – школа, пол. – szkoła, рум. – școală, угор. – iskola. Пізніше – лексику, подібну за звучанням, але різну за значенням (наприклад, укр. –

байка, пол. – bajka, що означає «казка»), та лексику, різну за звучанням і лексичним значенням (наприклад, укр. – канікули, пол. – wakacje, рум. – vacanță).

Важливо також навчити учнів розрізняти звуки обох мов, правильно, розбірливо, чітко вимовляти звуки української мови відповідно до загальноприйнятих орфоепічних норм. Особливої уваги потребує засвоєння звуків, що відрізняються в рідній для учнів та українській мовах. Наприклад, у польській мові відсутні м'які [з'], [дз'], [р'], [с'], [ц'], [д'], [л'], [т']. Тому їх вимові на уроках української мови доцільно приділяти додаткову увагу. Важливим також є вміння учнів правильно наголошувати слова й граматично правильно їх вживати, будуючи словосполучення та речення.

Учні повинні не лише мати достатній словниковий запас, а й знати найтипівіші формули українського мовленнєвого етикету (уміти привітатися, попроситися, звернутися до співрозмовника, попросити, подякувати тощо) та вміти їх доречно, комунікативно виправдано вживати у мовленні.

Оскільки, як зазначає О. Петрук, на початковому етапі навчання української мови лексичні одиниці та граматичні структури засвоюються учнями «імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях» [1, с. 38–39], важливою в процесі формування умінь і навичок усного мовлення є демонстрація зразків мовлення.

Учні початкової школи ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин повинні навчитися почути співрозмовника, відповісти на його запитання, підтримати діалог, запитати або уточнити, висловити згоду, заперечення, припущення, власне ставлення до почутої чи прочитаної інформації тощо. Сприятиме формуванню цих умінь виконання різноманітних вправ і завдань: завершити речення, відповісти на запитання, за малюнком придумати початок, продовження або кінцівку казки, скласти розповідь за малюнком (серією малюнків), сформулювати запитання до почутого/прочитаного тексту, переказати, розіграти діалог тощо. Великий потенціал у формуванні умінь і навичок усного мовлення має ілюстративний матеріал.

Формування умінь і навичок усного мовлення молодших школярів доцільно здійснювати в цікавій, доступній формі, із урахуванням вікових і психологічних

особливостей учнів. Тому важливими й корисними на уроках української мови в початковій школі є ігрові завдання, під час виконання яких учні вчаться спільно працювати, формується їхня відповідальність, ініціативність, уміння спілкуватися, домовлятися, дослухатися один до одного. Крім того, багаторазове повторення одних і тих самих слів під час гри сприяє їх засвоєнню й запам'ятовуванню.

Підсумовуючи, зазначимо, що під час формування умінь і навичок усного мовлення молодших школярів на уроках української мови в ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин слід урахувувати спорідненість/неспорідненість української та рідної учням мов, специфіку мовного середовища, а також те, що усне мовлення переважає в щоденному житті кожної людини і від його сформованості залежить як успішність у навчанні, так і в житті загалом. Отже, формування умінь і навичок усного мовлення учнів початкової школи на уроках української мови на засадах компетентнісного підходу є надзвичайно важливою і актуальною проблемою.

Ключові слова: усне мовлення, українська мова, початкова школа, національні меншини, компетентнісний підхід.

Список використаних джерел

1. Петрук О. Організація навчання усного українського мовлення у 1 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою. *Початкова школа*. 2018. № 10. С. 38–39.

ПРОГРАМОВО-НАВЧАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ

*Яценко Таміла,
д-р пед. наук, гол. наук. співробітник
відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Проблема модернізації шкільної літературної освіти нині розв'язується на засадах компетентнісного підходу. Дієвим засобом розвитку предметної читацької компетентності учнів є нові підручники української літератури. Так, на засадах